

СТАНИСЛАВ ЛЕМ ОСЕМНАДЕСЕТО ПЪТЕШЕСТВИЕ

Част 9 от „Звездни дневници“

Превод от полски: Лина Василева, 1984

chitanka.info

Експедицията, за която искам да разкажа, беше по последствия и мащабност най-важното дело на моя живот. Добре разбирам, че малко хора ще приемат безрезервно думите ми. Все пак, въпреки че ще прозвучи като парадокс, тъкмо недоверието на читателите облекчава задачата ми. Не, в никакъв случай не твърдя, че свърших безупречно онова, което възнамерявах да направя. Честно казано, резултатът беше по-скоро плачевен. И макар че вината не беше моя, а на разни завистници и некомпетентни хора, които се опитаха да провалят моите намерения, от тази истина не ми става по-леко на душата.

И така — целта на експедицията, в която се отправих, беше да се сътвори Вселената. Не някаква нова, различна Вселена, непозната до днес. Ставаше дума тъкмо за тази, в която живеем. На пръв поглед това изявление е безсмислено, направо налудничаво, защото как може да се създаде нещо, което вече съществува, и при това — съществува толкова продължително и невъзмутимо като Космоса? Да не би, ще си рече веднага читателят, до наше време да не е имало нищо друго освен Земята и да не би всички Галактики, Слънцето, облаците и млечните пътища да са били своеобразна фатаморгана? Не, и така не е. Защото аз наистина сътворих всичко, абсолютно всичко — следователно и Земята, и останалата част от Слънчевата система, и Метагалактиката, което несъмнено би давало известен повод за гордост, ако това мое творение не беше с толкова дефекти. Отчасти те се отнасят до суровините, но засягат преди всичко живата материя начело с човека. И с тях са свързани моите най-големи угризения на съвестта. Уверявам ви: тези, чиито имена ще спомена по-късно, се намесиха в работата ми и я съсипаха, обаче не смятам, че това ме оневинява. Аз бях длъжен да запланувам, да доизпипам, да се съобразя. Още повече че и дума не можеше да става за никакви ремонти и подобрения. От двайсети октомври миналата година всички, буквално всички конструктивни грешки на Вселената и недостатъците на човешката натура се водят на моя сметка. Съзнавам го и никога няма да си го простя.

Историята започна преди три години, когато чрез професор Тарантога се запознах в Бомбай с един физик от славянски произход. Той преподаваше там като „Visiting Profesor“. Ученият, на име Солон Разглаз от трийсетина години се занимаваше с космогония, тоест с онзи дял от астрономията, който изследва произхода и условията за възникване на Вселената.

Навлизайки все по-дълбоко в предмета на изследванията си, той получил точен математичен извод, който безкрайно озадачил самия него. Както е известно, хипотезите за космогенезиса се групират в две течения. Едното обединява тези, които признават Вселената за вечно съществуваща, тоест за лишена от начало. Второто обхваща хипотезите, според които Вселената е възникнала някога, и то чрез взривен метод, благодарение на експлозията на един Праатом. И двете групи хипотези винаги са срещали огромни трудности. По отношение на първата науката разполага с известни доказателства за това, че видимият Космос съществува от около петнайсет милиарда години. А щом нещо се характеризира с определена възраст, няма нищо по-просто чрез изчисления назад да се стигне до момента, в който тази възраст се е равнявала на нула. Но нали Вечният Космос не може да притежава такава „нула“ или начало. Под напора на новите открития днес повечето учени споделят становището, че Вселената е възникнала преди някакви си петнайсет или осемнайсет милиарда години. В началото е имало нещо, наречено Илем, Праатом или все едно какво, и това нещо експлодирало, а от него се зародили материята и енергията, звездните облаци, ротиращите Галактики, тъмните и светли Мъглявини, плаващи в разреден радиоактивен газ. Тези разсъждения вървят много гладко и стройно, но само докато някому не хрумне да запита: „А откъде всъщност се е взел този Праатом?“ Защото този въпрос няма отговор. Разбира се, има някои заобиколни обяснения, но нито един почтен астроном не е доволен от тях.

Преди да се заеме с космогонията, професор Разглаз изучавал продължително време теоретична физика и по-специално явленията, свързани с така наречените „елементарни частици“. Когато започнал да се интересува от новата област на науката, Разглаз бързо си представил следната картина. Най-вероятно Космосът е имал Начало. Очевидно той е възникнал от един Праатом преди 18,5 милиарда години. Но в същото време Праатомът, от който той се е излюпил, не може да съществува. Да не би някой да го е подхвърлил там, където е нямало нищо? В самото начало нищо не е имало. Ако е имало нещо, това нещо е щяло да започне да се развива, естествено, и целият Космос би възникнал много по-рано, а още по-точно казано — безкрайно по-рано! Че и защо ли един такъв първичен Праатом би трябвало да съществува, да съществува, да съществува безжизнено и

неподвижно в течение на неизвестно колко еони, без да се помръдне изобщо; и какво, за бога, в един миг той така е бил дръпнат и разтърсен, че се е разширил и разхвърчал като цял Универсум?

След като се запознах с хипотезата на С. Разглаз, не преставах да го разпитвам при какви обстоятелства я е създал. Винаги съм се увличал по подобни проблеми, а едва ли може да се открие по-голяма сензация от тази Разглазова космогонична хипотеза! Тих и извънредно скромнен човек, професорът сподели с мен, че просто се е отнесъл към ортодоксалната астрономия неприлично в мислите си. Всички астрономи много добре знаят какви грижи им създава онова атомно зрънце, от което уж бил възникнал Космосът. И какво, моля ви се, правят те? Затварят си очите. Заобикалят проблема, защото е неудобен. За разлика от тях Разглаз се осмелил да положи повече усилия, за да разясни точно него. Колкото повече факти се натрупвали, колкото повече се ровел в библиотеките, при изграждането на модели, в обкръжението на най-бързите ускорители и компютри, той се убеждавал, че тук, да, тук се крие някаква свръхчудновата загадка. Надявал се също, че с течение на времето противоречията ще намалееят и дори ще изчезнат.

А пък те, напротив, все нараствали. Всички факти подкрепяли хипотезата, че Космосът действително е възникнал от един атом, но в същото време подкрепяли и становището, че не е възможно този атом да е съществувал. Тук, естествено, най-близка до ума била идеята за господ бог. Обаче Разглаз оставил тази хипотеза като последна резерва. Спомням си как той ми каза с усмивка: „Не бива да се прехвърля всичко на гърба на дядо Господ. А астрофизикът най-малко трябва да постъпва така...“ Разглаз размишлявал дълги, дълги месеци върху тази дилема и изведнъж си припомнил своите предишни интереси. Попитайте, ако не вярвате на мен, когото и да е от вашите познати физици и той ще ви каже, че в микросвета някои явления протичат по доста странен начин. Елементарните частици мезони например нарушават понякога правилата за поведението си, но го правят така невероятно бързо, че почти не ги нарушават. Те светкавично правят онова, което е забранено от законите на физиката, а после веднага пак се подчиняват на същите тези закони. И тъй, на една от своите сутрешни разходки Разглаз си задал въпроса: „А ако Космосът в огромните си мащаби е направил същото? Щом мезоните могат да се

държат така за толкова малки части от секундата, че в сравнение с тях секундата е цяла вечност, тогава Космосът при своите размери би трябвало да се държи по въпросния забранен начин по-продължително. Например в течение на петнайсет милиарда години... И така той е възникнал, въпреки че не е можел да възникне, защото не е имало от какво. Космосът е забранена флукуация. Той е мигновена глума, моментно отстъпление от правилното поведение, само че в случая този миг и този момент са с монументални измерения. Вселената представлява същото отклонение от физическите закони, каквото е при най-малките мащаби мезонът!“ С предчувствието, че е попаднал по следите на изплъзващата се загадка, професорът побързал да се завърне в кабинета си; веднага направил контролни изчисления, които крачка по крачка потвърдили догадката му. Само че, още преди да ги завърши, го обзело страшно опасение: разкриването на загадката на Космоса ще бъде най-голямата опасност, която може да хрумне на човека.

Известно е, че Космосът съществува на кредит. Заедно с всички свои съзвездия и галактики той е всъщност един ужасен дълг, нещо като полица, като задължение, което в края на краищата трябва да бъде изплатено. Вселената е незаконно взет заем, тя е енергетично-материален дълг, нейното привидно „трябва“ е в действителност категорично „дължна съм“. Затова и Космосът, след като е Незаконен Ексцес, ще се пукне в един прекрасен ден като сапунен мехур. Бидейки аномалия, той ще се завърне обратно в същото Небитие, от което е изплувал. И едва този момент ще бъде връщане към Правилния Ред на Нещата!

Това, че той е толкова голям и че толкова много неща са успели да се случат с него, произтича просто от факта, че става дума за Глума в Най-големия от Възможните Мащаби. Разглаз започнал незабавно да изчислява кога ще настъпи фаталният край, тоест кога материята, Слънцето, звездите, планетите, значи и ние заедно със Земята, ще потънем в Нищото като издухани пращинки. Но се убедил, че това не може да се предвиди. Естествено, че няма да може, щом имаме работа с глума, тоест с отстъпление от законните положения! Заплахата, която това откритие излъчвало, не го оставяла да мигне нощем. След продължителна вътрешна борба, вместо да публикува своите космогонични трудове, той запознал с тях почти всички прочути

астрономи. Учените признали теорията му и следващите от нея изводи за верни. Същевременно обаче в неофициални разговори те изразили тревогата си, че ако за действителното положение на нещата се информират всички хора, светът би изпаднал в такъв душевен смут и ужас, че последиците ще доведат до крах на цивилизацията. Едва ли някой ще иска да прави нещо, дори само кутрето си да помръдне, ако знае, че светът всеки миг може да изчезне заедно с него.

Работата застинала в мъртва точка. Разглед, този велик откривател на историята, не само на човешката, споделял мнението на своите учени колеги. Макар и с болка на сърцето, решил да не публикува своята теория. Вместо това пристъпил към търсене из целия арсенал на физиката на средства, които в известен смисъл да подпомогнат Космоса, да го укрепят и поддържат неговото съществуване на кредит. Но усилията му били напразни. Нали космическият дълг не може да се изплати днес, каквото и да се направи, след като той се крие не в същността на Вселената, а в нейното Начало — Там, където Вселената е станала най-солидният и същевременно най-беззащитният Длъжник на Нищото.

Запознах се с професора по това време и с него прекарахме много седмици в разговори, в които той най-напред ме въведе в същността на откритието си, а после стана мой партньор в търсенето на избавление.

„Де да можеше човек — мислех си аз веднъж, когато се връщах в хотела с разпалена глава и отчаяно сърце — да попадне, макар и за кратка част от секундата, Там, преди 20 милиарда години, за да постави във вакуума един-единствен атом и от него като от посято зърно да възникне Космосът, този път вече според законите на физиката, съвсем легално, без да се нарушава принципът за запазване на енергията — но как да се добереш до Там?“

Когато разказах на професора какво ми е хрумвало, той само меланхолично се усмихна и ми обясни, че Вселената не би могла да възникне от обикновен атом, понеже зародишът на Космоса трябва да съдържа цялата енергия, необходима за всички онези трансформации и действия, които са се раздули до метагалактични мащаби. Разбрах каква грешка бях допуснал, но продължих да мисля върху проблема, докато един следобед, когато мажех със специален крем подутите си, изпохапани от комари крака, се понесох на крилете на спомените към

отминалите години и моя полет до кълбовидния Куп на Ловджийските кучета; тогава поради липса на по-добро занимание четях теоретична физика. Четях по-конкретно тома, посветен на елементарните частици. Сега си припомних хипотезата на Фейнман, според която съществуват движещи се „срещу течението“ на времето частици. При това движение ние забелязваме електрона като частица с положителен заряд (позитрон). С потопени в легена крака си рекох: „А какво ще стане, ако ей така вземем един електрон и го ускоряваме, ускоряваме, докато се понесе обратно във времето все по-бързо и по-бързо? Дали няма да можем да му придадем толкова голям импулс, че той да излети извън началото на космическото време на онова място от календара, където още нищо не е имало? Дали от този позитрон няма да възникне Вселената?“

Както си бях бос, а от краката ми се стичаха локви вода, изтичах до професора. Той веднага схвана величието на моята идея и без излишни думи пристъпи към изчисления. И представете си, от тях излизаше, че тая работа може да стане. Движещият се срещу течението на времето електрон ще придобива все по-голяма енергия, а като излети извън Началото на Вселената, натрупаната в него мощност ще го взриви и при експлозията тази частица ще разполага с точно такъв запас от енергия, какъвто е нужен, за да се изплати дългът. Тогава Вселената ще бъде спасена от гибел, защото повече няма да съществува на кредит!

Дойде време да помислим и за практическото осъществяване на нашата идея, с една дума — за Сътворението на Света! Човек с кристална почтеност, С. Разглаз неведнъж е подчертавал пред професор Тарантога, а също и пред своите асистенти и сътрудници, че заслугата за създадената концепция за Сътворение на Вселената е моя и затова всъщност не нему, а мен се пада правото да се наричам Творец и Спасител на Света. Казвам това не за да се хваля, а напротив, по-скоро за да низвергна суетното тщеславие, понеже похвалите и възхищението, с които бях отрупван тогава в Бомбай, май ми бяха позавъртели главата, вследствие на което не изпипах работата си, както трябва. Легнах за съжаление на лаврите си, наивно предполагайки, че най-важното е вече направено — с мисълта, — а сега идва редът на чисто изпълнителската работа, която спокойно могат да свършат и други хора.

Фатална грешка! Цяло лято и до някое време през есента установявахме с професор Разглаз параметрите, тоест белезите и свойствата, които трябваше да се излюпят от електрона-космическо зърно. Всъщност по-правилно ще е да го наречем зараждащ заряд. Откъм техническата страна сътворението на света изглеждаше така: за насочено към Началото на Времето оръдие използвахме огромния университетски синхро-фазотрон, съответно модифициран; фокусирана по подходящ начин, цялата му енергия се концентрираше върху една-единствена частица — именно онзи зараждащ електрон — и щеше да се освободи на 20 октомври. Професор Разглаз настояваше аз като автор на идеята да гръмна този единствен по рода си, светозараждащ изстрел от Хронооръдието. А тъй като разполагахме с нечувана досега и неповторима възможност, нашият ускорител трябваше да изстреля не какъв да е, тоест първия попаднал му електрон, а съответно преобразен, прекроен, префасониран електрон, който да постави началото на един Космос, къде-къде по-порядъчен, значително по-солиден от съществуващия днес. Обърнахме специално внимание на междинното и по-късно следствие от Космосътворението — Човечеството!

Със сигурност — да програмираш в един електрон, да вложиш в един електрон толкова огромно, невероятно количество управленска и контролна информация — не е лесна работа. Признавам също, в интерес на истината, че не вършех всичко сам. С професор Разглаз си бяхме поделили работата: аз измислях усъвършенствованията и рационализациите, а той ги превеждаше на точния език на физическите параметри, теорията на вакуума, теорията на електроните, позитроните и разните други тронове; организирахме и нещо като люпилня или ферма, където съхранявахме в необходимото изолирано състояние експерименталните частици, сред които щяхме да изберем най-подходящата, онази, от която, както вече казах, на 20 октомври щеше да се роди Вселената!

Какви ли не добри и направо съвършени неща проектирах през тези горещи дни! Една ли нощ преседях над купчините книги от областта на физиката, етиката, зоологията, за да натрупам, да обединя, да концентрирам най-ценната информация, от която после призори професорът започваше да оформя електрона-космически зародиш! Между другото целта ни беше Космосът да се развива хармонично, а

не както досега, да не го подхвърлят насам-натам избухванията на Свръхновите, да не се пропилява напразно енергията на квазарите и пулсарите, звездите да не искрят и да не пушат като недоизгорели свещи с калпав фитил, по-късите разстояния между планетите да облекчават пътуванията, като превръщат по този начин космонавтиката в по-добър инструмент за контакт и близост между разумните същества. Кожата на цяло теле няма да ми стигне да изредя по-нататъшните усъвършенствувания, запланувани от мен за кратко време. Впрочем не те бяха най-важната страна от работата ми, защото вероятно не е нужно да обяснявам надълго и нашироко, че аз се концентрирах върху човечеството. За да подобря съответно и него, промених принципа на естествената еволюция.

Както е известно, еволюцията е или масово изяждане на по-слабите от по-силните, тоест зооцид, или заговор на по-слабите срещу по-силните, тоест паразитно съществуване. В морално отношение чиста съвест имат само зелените растения, тъй като те живеят за собствена сметка, теглейки дивиденди от слънчевата банка. Затова предвидих хлорофилизация на всичко живо, като обърнах специално внимание на облистения човек. Понеже по този начин му изпразвах корема, поставих там увеличената нервна система, естествено без да правя всички тези неща директно, защото разполагах само с един електрон. Просто реших, след като се консултирах с професора, да въведа като основен закон на еволюцията, която щеше да протече в Новия Незадължен Космос, правилото за почтено поведение на всяко живо същество спрямо останалите. Обмислих също несравнимо по-естетично самото тяло, оформих по-деликатна сексуалност и направих много други подобрения, които едва ли има нужда да изреждам, защото кръв капе от сърцето ми само като си припомня тези грандиозни намерения. Важното е, че в края на септември нашето Оръдие за Сътворението на Света беше готово, както и неговият електронен снаряд. Оставаше само да се направят някои особено сложни изчисления, с които се заеха професорът и неговите асистенти, тъй като насочването на снаряда към целта във времето (а по-скоро мъничко извън него) беше изключително прецизна операция.

Зная, че не трябваше да мърдам от мястото си, да контролирам всичко поради огромната отговорност, която носех на плещите си. Но бях закопнял за отдых... и заминах за едно малко курортно селище.

Срам ме е да го кажа, обаче признавам: комарите ме бяха изтормозили, целият се бях подул и замечтах неудържимо за хладните морски бани. И именно заради тези проклети комари... ала нямам право да прехвърлям върху нищо и върху никого собствената си вина. Непосредствено преди заминаването се посдърпах с един сътрудник на професор Разглаз. Той всъщност не му беше сътрудник дори, а най-обикновен лаборант, негов сънародник — някой си Алойзи Купа. Този индивид, чиято задача беше да наглежда лабораторните уреди, ни в клин, ни в ръкав поиска да го включим в списъка на Творците на Света, защото, казваше той, ако го нямало него, криотронът нямало да действа както трябва, а ако криотронът не действувал както трябва, и електронът не би се държал както подобава... и т.н. Разбира се, подиграх му се, а той уж се отказа от неоснователните си претенции, но на практика, оказа се, започнал скришом да крои собствени планове. Не му стигаше умът да направи сам каквото и да било, затова се сговорил с двама случайни познати, мотаещи се около Бомбайския институт за ядрени изследвания с надеждата да си намерят в него някое топло местенце: немецът Аст. А. Рот и Боелз Е. Буб — полуангличанин, полухоландец.

Както показва проведеното по-късно разследване, А. Купа ги пуснал в лабораторията през нощта, а пъкленото им дело било улеснено от разсеяността на младия асистент на професор Разглаз, някой си магистър Серпентине, който оставил на бюрото си ключовете от огнеупорната каса и така облекчил задачата на неканените гости. После Серпентине се оправдаваше с болестта си и представяше медицински свидетелства, обаче целият Институт знаеше, че този сополанко с жълто около устата имаше любовна връзка с една омъжена жена, Ева А. и докато я ухажваше и ѝ сваляше звезди от небето, съвсем беше занемарил служебните си задължения. Купа въвел съучастниците си в залата с криотронната апаратура, извадил от нея контейнера на Дюър, а от него съда с безценния снаряд и нанесли върху него своите гнусни параметрични „поправки“, последствията от които всеки може да види със собствените си очи само като се позагледа в кошмарния свят, в който живеем. После се надпреварваха да обясняват, че имали били „най-добри намерения“ и че се стремели към слава (!) — най-вече, защото били трима.

Ама че Троица! Притиснати от доказателствата, под кръстосания огън на въпросите те признаха, че са си поделили работата. Аст. А. Рот, когото самият Хайзенберг бил изхвърлил от асистентското място, задето поставял порнографски снимки в спектрографа на Астон, „се заел“ с физическата страна на Сътворението и най-старателно я провалил. Той и само той е виновен, че така наречените слаби взаимодействия не съвпадат със силните и че при тях симетрията се нарушава. Всеки физик лесно ще схване за какво става дума. Същият този Рот, като направил грешка при обикновеното събиране, допринесъл за това, че когато днес изчисляваме товара на електрона, се получава безкрайна величина! Заради този хапльо кварките никакви не можем да ги намерим въпреки теорията, според която съществуват! Учен-недоучен, той забравил да въведе поправката във формулата за дисперсията! Също и това, че интерфериращите електрони на пръв поглед противоречат на логиката, е негова „заслуга“. И само като си помислим, че дилемата, над която Хайзенберг си блъска главата цял живот, му беше сервирана от неговия най-слаб и най-глупав ученик!

Впрочем той си позволил и друго, още по-тежко провинение. Моят план за Сътворението предвиждаше ядрени реакции — без тях нямаше да има и звездно излъчване, обаче аз премахнах елементите от урановата група, та човечеството да не произведе преждевременно, в средата на ХХ век, атомни бомби. То трябваше да овладее ядрената енергия само като синтез на водородните ядра в хелиеви, и тъй като този процес е по-труден, откритието щеше да бъде направено не по-рано от ХХІ век. А. Рот въвел урана обратно в проекта. За съжаление не успях да докажа, че той е бил свързан с агентите на едно империалистическо разузнаване и съответно с плановете за военно господство... Но в крайна сметка и така си заслужаваше да бъде изправен пред съда с обвинение в човекоубийство, защото, ако не беше той, през Втората световна война над японските градове нямаше да бъдат хвърлени атомни бомби!

Вторият „специалист“ от тази отбрана тройка, Е. Буб, бил завършил навремето медицина, но заради многобройни провинения му било отнето правото да практикува. Той пък „отговарял“ за биологичната страна на проблема и нейното „усъвършенствуване“. Що се отнася до мен, разсъждавах така: светът е такъв, какъвто е, а човечеството има сегашното си поведение, защото всичко е

възникнало по метода на случайностите, както му падне, с нарушаване на основните закони. Достатъчно е само за миг да се замислим и веднага ни става ясно, че при тези условия положението можеше да бъде и по-лошо! Нали решаващ фактор е бил лотарийният механизъм, а Творец — флукуационният каприз на нищото, което задлъжняло чудовищно и кошмарно, раздухвайки безсмислено и непланово метагалактичния мехур!

Действително аз се съгласих да запазя някои свойства на Космоса при съответно ретуширане и коригиране, като извърших съвестно всичко необходимо. А по отношение на Човека, о, тук бях крайно радикален. С един замах премахнах цялата заварена мерзост. Споменатото по-горе олиствяване трябваше да замени окосмяването на тялото, служейки на идеята за въвеждане на нова жизнена етика, обаче господин Буб сметнал косата за по-важна — отбележете, „било му жал за нея“, защото от нея можело да се правят разни красиви билидъфчета, бакенбарди и други буклички. Тук — нов солидаристично-хуманистичен морал, а там — достойнства, измерващи се само с фризьорските канони! Уверявам ви, просто нямаше да се познаете, ако не беше господин Е. Буб, който нанесъл обратно от касетата в електрона копията на всички гнусотии, каквито забелязвате у себе си и у другите хора.

А що се отнася накрая до лаборанта Купа, той самият не умеел да прави нищо, но поискал от побратимите си да увековечат участието му в Сътворението на Света, а именно поискал — просто се потрисам, като пиша тези думи — неговата фамилия да се вижда от всеки ъгъл на небесния свод, но след като Рот му обяснил, че поради непрекъснатото си движение звездите не могат да се подреждат в монограми или букви, Купа пожелал те поне да бъдат групирани в големи множества, тоест — купове. Кое то било направено.

Когато на 20 октомври поставих пръста си върху клавишите на командния пулт, нямах представа, разбира се, какво сътворявам в действителност. Нещата се изясниха едва след няколко дни, когато проверихме изчисленията и открихме на лентите съдържанието, въведено в нашия позитрон от гнусната Троица. Професорът беше сломен. А аз, да си призная, направо не знаех дали да гръмна в собственото си или в нечие друго чело. В крайна сметка благоразумието надделя над гнева и отчаянието, след като разбихах, че

нищо не може да се промени. Дори не взех участие в разпита на негодниците, които освиниха създадения от мен свят. Около половин година по-късно професор Тарантога ми каза, че тримата натрапници са изиграли в творческия процес ролята, която се приписва на сатаната. Само вдигнах рамене. Какъв ти сатана от трима души! Впрочем и без това аз нося най-голямата вина, защото занемарих задълженията си и напуснах поста си. Ако исках да търся оправдания, щях да кажа, че най-виновен е бомбайският аптекар, който ми продаде вместо средство против комари крем, привличащ ги както медът пчелите. Ала ако тръгнем по този път, вероятно ще обвиним още бог знае кого за Замърсяване Природата на Съществуването. Не, нямам намерение да се защитавам по този начин: отговорен съм за света такъв, какъвто е, отговорен съм и за всички човешки недостатъци, защото от мен зависеше да направя по-добре и едното, и другото.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.